

Promjena modela stanovanja na primjeru četvrti Trešnjevka-sjever

Kelam, Tereza

Master's thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:617263>

Rights / Prava: [Zaštićeno autorskim pravom.](#) / [In copyright.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2026-02-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies / Repozitorij Fakulteta hrvatskih studija](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Tereza Kelam

**PROMJENA MODELA STANOVANJA NA
PRIMJERU ČETVRTI TREŠNJEVKA-SJEVER**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2025.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Tereza Kelam

**PROMJENA MODELA STANOVANJA NA
PRIMJERU ČETVRTI TREŠNJEVKA-SJEVER**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: dr.sc. Marica Marinović Golubić

Sumentorica: dr. sc. Sara Ursić

Zagreb, 2025.

Promjena modela stanovanja na primjeru četvrti Trešnjevka-sjever

Sažetak

Polazeći od vlastitog iskustva života u radničkoj kući koja je postala meta investitora i građevinara, autorica istraživački rad gradi proučavanjem promjenama modela stanovanja unutar četvrti Trešnjevka-sjever. Korištenjem kombinacije analize sadržaja, vizualnih podataka i autoetnografskih metoda, primarni cilj rada je identificirati i artikulirati promjenu modela stanovanja koje istraživačica postavlja u širi teorijski okvir kulture stanovanja. Istraživanje je utemeljeno u autoetnografskom pristupu koji, ne samo da služi kao osnovni metodološki alat, već autoetnografija predstavlja i konačni proizvod ovog rada, ispreplićući osobnu naraciju s akademskim istraživanjem. Analiza vizualnih podataka nadopunjuje autoetnografski prikaz, pa su stoga polazište ovog istraživanja fotografije radničkih kuća, njihove okoline i novonastalih stambenih zgrada. S obzirom na semantičku bliskost značenja riječi *kuća* i *dom* u hrvatskom jeziku, rušenje radničkih kuća autorica promatra kao iskaz dubinske promjene *kulture stanovanja*. Sekundarni cilj - dokumentiranje transformacije kvarta - postiže se kritičkim promišljanjem osobnih iskustava i obzervacija, te tako autorica bilježi interakciju između individualnog djelovanja i strukturalnih promjena. Prostor se pritom promatra, kao što su Šarinić i Čaldarović istakli, kao „rezultat ukupnosti društvene situacije nekog društva“. Dokumentiranjem životnih iskustava i prostorne transformacije na Trešnjevci, ovaj rad osvjetljava svakodnevne stvarnosti stambenih praksi, društvenih odnosa i sociokulturnih pomaka koji oblikuju urbani život.

Ključne riječi: *Trešnjevka, autoetnografija, kultura stanovanja, fotografije, kvart*

Shifting housing models using the example of Trešnjevka-North

Abstract

Starting from her own experience of living in a workers' house that has become a target for investors and builders, the author builds a thesis which explores shifting housing models in the Trešnjevka neighborhood of Zagreb. Employing a combination of content analysis, visual data, and autoethnographic methods, the primary aim is to identify and articulate shifting housing models by situating them within a broader theoretical framework of housing culture. The research is grounded in an autoethnographic approach, which not only serves as a key methodological tool but also constitutes the final product of the work, intertwining personal narrative with academic inquiry. Visual data analysis complements the autoethnographic account and thus the starting point of this research are photographs of workers' houses, their surroundings and the emerging new housing buildings. Given the semantic closeness of the meaning of the words *house* and *home* in the Croatian language, the author views the demolition of workers' houses as an expression of a change in *the culture of housing*. The secondary objective—to trace the transformation of the neighborhood—is achieved by critically reflecting on personal experiences and observations, thus capturing the interplay between individual agency and structural change. Meanwhile, space is observed, as Šarinić and Čaldarović pointed out, as "the result of the overall social situation of a society." By documenting lived experiences and spatial transformations in Trešnjevka, the thesis sheds light on the everyday realities of housing practices, social relations, and the socio-cultural shifts that shape urban life.

Keywords: *Trešnjevka, autoethnography, housing culture, photographs, neighbourhood*

Sadržaj

1. Uvod	2
1.1. <i>Definicije</i>	4
1.2. <i>Ciljevi</i>	6
2. Pregled dosadašnjih istraživanja Trešnjevke	6
2.1. <i>Povijesni pregled razvoja Trešnjevke</i>	7
2.1.1. <i>Predindustrijalni period; ruralni početci</i>	7
2.1.2. <i>Međuratni period (1918.-1945.)</i>	7
2.1.3. <i>Socijalistička Trešnjevka</i>	8
2.1.4. <i>Postsocijalistička tranzicija</i>	9
2.2. <i>Promet kao opći problem</i>	10
2.3. <i>Zelenilo</i>	10
2.4. <i>Kulturni interes za kvart</i>	11
2.5. <i>Društveni prostor i arhitektura</i>	12
2.6. <i>Crvena Trešnjevka, periferija i radnički kvart</i>	12
3. Metodologija	13
3.1. <i>Metoda</i>	13
3.1.1. <i>Autoetnografija kao istraživačka metoda</i>	13
3.1.2. <i>Vizualna analiza podataka</i>	14
3.2. <i>Uzorak</i>	15
4. Istraživački nalazi	15
4.1. <i>Odnos prema kućama (i pokojem stanu)</i>	15
4.2. <i>Odnos prema kvartu</i>	21
4.2.1. <i>Prostorna pripadnost</i>	22
4.3. <i>Promjena modela stanovanja</i>	24
4.3.1. <i>Primjer 1: od kućice i dvorišta do zgrade i parkinga</i>	24
4.3.2. <i>Primjer 2: kućica “u sendviču”; između stambenih zgrada u nastajanju</i>	25
5. Rasprava	27
6. Zaključak	28
7. Literatura	29
7.1. <i>Popis korištene literature</i>	29
6.2. <i>Popis mrežnih izvora</i>	32

7. Prilozi	34
------------------	----

1. Uvod

"Želite li upoznati pravi Zagreb, dođite na Trešnjevku – glasio bi sažetak ove društveno-povijesne skice, (...)" (Zubak, 2019: 149)

Načini življenja, stanovanja i obitovanja na određenom prostoru ističu se kao osnovni vizualni i materijalni iskazi vrijednosti određenih kultura i zajednica. Makar su gradovi skloni relativno brzim promjenama, četvrt Trešnjevka je na području Zagreba postala čest predmet istraživanja o čemu svjedoči veliki broj znanstvenih radova koji se iz različitih perspektiva bave raznim aspektima koji čine ovu četvrt specifičnom. Poznata kao bivša periferija, danas stambena četvrt s brzo rastućim cijenama kvadrata, Trešnjevka idalje nosi imidž radničkog kvarta. O radničkoj povijesti svjedoče i sve rjeđe samostojeće kuće s okućnicom koje se aktivno uklanjaju kako bi se napravilo mjesta za “novogradnju”. Suvremena radnička klasa živi u stanovima, a zelenilo unutar grada sve češće se viđa isključivo u obliku javne površine. S druge strane, Trešnjevka je poznata upravo i po manjku javnih zelenih površina. Promjene koje se događaju na području ove četvrti nisu izolirane i možemo pretpostaviti da nastaju pod utjecajem društvenih procesa koji oblikuju i druge dijelove gradova, ali postoji određeni imaginarij koji se vezuje uz specifičnosti baš ovog kvarta. Kasnije u radu će jasnije biti definirano što razlikuje četvrt od kvarta i koja je to “filozofija”¹ koja oblikuje kvartove. Spomenute promjene se odnose na prostorne i vremenske komponente, ali kao što je ranije spomenuto, materijalna kultura nužno je produkt imaterijalne kulture i vremena u kojem nastaje te može služiti kao zanimljivo područje sociološkog promatranja.

„Društvene situacije koje se proučavaju u prostoru daleko su kompleksnije i ne daju se svesti na jednostavno „očitovanje situacije“ u prostoru. Njihovo značenje nije moguće utvrditi samo na pojavnj razini, nego je situacije u prostoru potrebno promatrati kao rezultat ukupnosti društvene situacije nekog društva i u tom smislu ponuditi objašnjenja.“ (Čaldarović i Šarinić, 2015: 60)

Početna točka ovog istraživanja jesu upravo fotografski primjerci „situacija u prostoru“ koji nastaju kroz detaljno promatranje četvrti pri kretanju kroz nju. Promatrajući divlji urbanizam, istraživačica slaže rekolekciju tragova radničkih kućica, rušenje istih, stambene zgrade koje niču iz njih te ih analizira uz teorijski okvir *kulture stanovanja*. Istraživanje je izgrađeno na bazi autoetnografije koja je potkrijepljena analizom sadržaja. Polazeći od vlastitog iskustva života u radničkoj kući koja je postala meta investitora i građevinara, cilj je autorice kroz dokumentiranje materijalne kulture iskazane kroz arhitekturu brzo mijenjajuće četvrti zabilježiti *zeitgeist* određenog prostora, u ovom slučaju kvarta Trešnjevke. Prostor se pritom promatra, kao što su Šarinić i Čaldarović istakli, kao „rezultat ukupnosti društvene situacije nekog društva“ te ga se

¹ Vidi str. 3.

uzima kao početnu analitičku točku unutar ovog rada. Semantički vrijedi istaknuti povezanost riječi *kuća* i *dom* unutar hrvatskog jezika (Ursić i Krnić, 2022:14) te rušenje radničkih kuća autorica promatra kao dubok iskaz promjene *kulture stanovanja* o kojoj su spomenute sociologinje pisale. Na temelju teorijske podloge, postojećih istraživanja i vlastitog promatranja, autorica ovog rada bilježi različite modele stanovanja koje uzima kao referentne točke za dokumentiranje specifične materijalne kulture četvrti Trešnjevka.

1.1. Definicije

Prije nego uđemo u analizu sadržaja, potrebno je definirati pojmove kojima ćemo se koristiti u ostatku ovog rada. Pojmovi *čtvrť* i *kvart* djelomično nose ista značenja, ali je jasno da nije riječ o istoznačnicama. Hrvatski jezični portal *čtvrť* definira kao dio grada s prepoznatljivim svojstvima (2025), dok kolokvijalni ili razgovorni frazem *kvart* na razini grada Zagreba preuzima mnogobrojna značenja. Čaldarović i Šarinić ističu da se nekada o tome govori kao o “filozofiji kvarta” za koju tvrde da je:

“...dio šire rasprave o filozofiji grada, stvarnim i simboličkim elementima na kojima se ona osniva. Za svakog je pojedinca njegov kvart “specifičan”, pa bi se moglo reći da je grad sastavljen od niza vrlo specifičnih dijelova”. (2017: 114)

Nadalje, kada je riječ o filozofiji kvarta, autori ističu nekoliko varijabli čije operacionalizacije doprinose dojmu da određeni kvartovi uistinu imaju određene specifičnosti. Primjerice, radničke kućice koje su misao vodilja ovog rada uistinu jesu specifične za Trešnjevku, ali to ne znači da one nisu prisutne i u drugim dijelovima grada, ili pak, kvartovima. Toj specifičnosti Trešnjevke ide u prilog tvrdnja ranije spomenutih autora koji ističu da su urbane sredine definirane prvenstveno po svojoj različitosti (Čaldarović i Šarinić, 2017: 114). Nadalje, izdvajanju specifičnosti od općenitosti grada idu u prilog i procesi teritorijalizacije i kvartovske identifikacije. Ovakvi procesi su predmet istraživanja sociologa još od početka 20. stoljeća kada nastanak kvartova ponajviše proučava čikaška škola. Spomenutim pojmovima Čaldarović i Šarinić opisuju nastanak kvarta čija se geneza u najjednostavnijim terminima može opisati kao proces koji nastaje naseljavanjem doseljenika na neki teritorij uz koji stanovnici s vremenom na individualnoj razini razvijaju poveznice koje su poopćene, ali i idealizirane. Pritom je zapravo riječ o razvijanju određene kulture stanovanja koju vezujemo uz pojam doma, ali je vrlo jasno koliko osjećaj “biti na kvartu” rezonira s onim što bi se opisalo kao “biti doma”. "Granice doma naizgled se protežu izvan njegovih zidova do susjedstva, čak i predgrađa, grada ili mjesta." (Mallett, 2004: 63)

Nakon definiranja “filozofije kvarta”, vratimo se na pojam četvrt. Četvrt će se u ovom radu primarno koristiti kao mjerilo teritorija na koji se odnosi Trešnjevka. Preciznije, četvrt na koju ćemo se fokusirati u ovom radu je Trešnjevka-Sjever koja broji 52 974 stanovnika od čega 65.7% čini radno sposobno stanovništvo² (Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba, 2025). Ranije smo spominjali kako specifičnosti kvarta leže u njihovim različitostima pa je tako vrijedno spomenuti podatak da na razini grada prema tipu kućanstva obiteljska čine 66.3% kućanstva, dok je unutar četvrti Trešnjevka-Sjever taj omjer nešto niži s 58.8% obiteljskih kućanstava. To nas navodi da spomenemo različite tipove kućanstva kojim se koristi Državni zavod za statistiku te Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba. Za početak, važno je razjasniti pojmove *kuća* i *kućanstvo*.

“**Kućanstvom** se smatra svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, prehrana i sl.). Kućanstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama, tzv. samačko kućanstvo. Kućanstvom se smatra i osoba bez stalne adrese stanovanja (npr. beskućnici), a zatečena je u kritičnom trenutku u naselju popisa.” (DZS, 2011)³

Kućanstvo dakle predstavlja zajednicu koja obitava na određenom prostoru te se zajedno skrbi za podmirenje vlastitih životnih potreba. Privatna kućanstva dijele se na obiteljska kućanstva i neobiteljska kućanstva⁴, ali nećemo ići dalje u sociologiju obitelji već naš fokus ostaje na odnosu prema samom prostoru u kojem različiti oblici zajednica obitavaju. Državni zavod za statistiku razlikuje stanove i ostale stambene jedinice.

“**Stan** je građevinski povezana cjelina namijenjena stanovanju koja se sastoji od jedne ili više soba s odgovarajućim pomoćnim prostorijama (kuhinja, smočnica, predsoblje, kupaonica, zahod i sl.) ili bez pomoćnih prostorija i koja ima svoj zaseban ulaz izravno s hodnika, stubišta, dvorišta ili ulice.” (DZS, 2011)

Stanovi se dakle mogu odnositi na samostalne cjeline kao što su samostojeće kuće ili pak na zasebne cjeline unutar veće gradnje kao što su stambene zgrade i neboderi. U užem smislu, razlikovanje između stambene zgrade i kuće se svodi na broj stambenih jedinica tj. stanova (Hrvatska enciklopedija, 2025). Državni zavod za statistiku ističe da postoje i stambene jedinice

² Podatak je zabilježen kao prilog percepciji kojom se Trešnjevka promatra kao „radnički kvart“.

³ S obzirom da na web stranicama Državnog zavoda za statistiku nisu objavljena metodološka objašnjenja Popisa stanovništva 2021., korištena su objašnjenja dostupna za Popis stanovništva 2021.

⁴ U obiteljskim kućanstvima u postoji barem jedna (uža) obitelj, a mogu imati i članove koji ne pripadaju nijednoj obitelji u kućanstvu dok u neobiteljskim kućanstvima ne postoji nijedna (uža) obitelj. Ona se dijele na samačka i višečlana neobiteljska kućanstva (DZS, 2011).

koje u građevinskom smislu nisu stanovi, ali služe za stanovanje⁵ te razlikuje kolektivne stanove kao "...skup prostorija koje se koriste za organizirani smještaj i stanovanje većih skupina ljudi ili nekoliko kućanstava. To su npr. domovi umirovljenika, domovi za zbrinjavanje djece i mladeži, ustanove za trajnu skrb i smještaj osoba s psihofizičkim i drugim bolestima, samostani, zatvori, vojarne i sl." (DZS, 2011). Makar na prvu ruku kućanstva tj. članovi zajednica i njihova dinamika se čine kao pogodniji material za sociološko istraživanje, stambeni prostori jednako tako su ogled kulture i vremena te u svojoj materijalnosti oslikavaju postojeće društvene odnose. Kao što Rudi Supek ističe: „Prostor u kojemu će se pojedinac rađati, rasti i dozrijevati, morao je nešto govoriti o njegovom poimanju kozmosa i društvene organizacije. Inače grad ne bi imao nikakvu odgojnu funkciju i čovjek bi slabo spoznao svoju društvenu ulogu.“ (1987: 10) Ova podjela služit će kao okvir za formuliranje modela stanovanja koje autorica tvori spajajući iste sa teorijskim okvirom kulture stanovanja koju nude autorice Ursić i Krnić.

1.2. Ciljevi

Primarni cilj rada je uspostaviti modele stanovanja koji nastaju na osnovi analize sadržaja, teorijskog okvira kulture stanovanja i autoetnografskog prikupljanja podataka. Autoetnografija se pritom koristi kao metoda, ali je ujedno i finalni produkt ovog rada. Sekundarni cilj je zabilježiti transformaciju kvarta kroz prizmu osobnog iskustva stanovanja unutar četvrti Trešnjevka.

Pritom istraživačica polazi od pretpostavke da materijalna kultura jednako može biti indikativna o stanju određenog društva, klasnim razlikama, vrijednostima i odnosima zajednica koje obitavaju na određenom području kao i imaterijalni pokazatelji.

2. Pregled dosadašnjih istraživanja Trešnjevke

“Prava kultura jednog urbaniste ogleda se u njegovoj sposobnosti sintetičkog mišljenja, to jest obaviještenosti o doprinosu pojedinih znanstvenih disciplina koje zadiru u bitne vidove ljudskog života u naselju. A u pitanju je, zapravo, čitav život!” (Supek, 1987: 7)

Istraživanja Trešnjevke su raznolika i mnogobrojna, polazeći od različitih znanstvenih disciplina i fokusirajući se na razne elemente koji čine svojstva jedne četvrti ili kvarta. Prije nego navedemo teme o kojima je bilo riječi u dosadašnjim istraživanjima, zanimljivo bi bilo istaknuti da pritom

⁵ To mogu biti prostorije u zgradama, npr. nastanjen podrum, spremište, garaža, nastanjena poslovna prostorija (skladišna prostorija, uredska, hotelska ili bolnička soba) te neki pokretni ili nepokretni objekt, npr. vagon, šlep, brod, šator, prikolica, stračara i sl. (DZS, 2011).

prevladavaju diplomski radovi te bi bilo istraživački vrijedno u nekom drugom radu istražiti što je to što plijeni pažnju studentske populacije. Unutar četvrti Trešnjevka-Sjever nalazi se 12 srednjih i 7 osnovnih škola, a statistički podaci ne pokazuju neku znatnu razliku u broju stanovništva s visokom razinom obrazovanja⁶.

2.1. *Povijesni pregled razvoja Trešnjevke*

Intenzivan razvoj Trešnjevke započinje početkom 20. stoljeća te su njeni korijeni vezani uz proces urbanizacije kada sve veći priljev stanovništva odlazi sa sela u grad u potrazi za poslom. Radničko povijesno nasljeđe kvarta se rasteže sve do danas, ali vrijedi i dublje istražiti povijest kvarta kako bismo mogli u suvremenim okvirima istražiti o kakvom nasljeđu je riječ kada govorimo o “preživljavanju” radničkih kućica.

2.1.1. *Predindustrijalni period; ruralni počeci*

Povijest Trešnjevke, kao i okolnjih područja seže još u prehistorijsko doba, ali kao početna točka se najčešće uzima 1766. kada se prvi put spominje toponim “Trešnjevka”⁷. Tijekom 18. i početkom 19. stoljeća područje je bilo rijetko naseljeno te prvenstveno korišteno za poljoprivredu, na što upućuje i samo ime četvrti⁸. Prvi naseljeni prostor bila je Ljubljanića, a urbanizacija uzima maha sredinom 19. stoljeća te se Trešnjevka polako počinje transformirati iz ruralnog u suburbano područje potaknuta snagama industrijalizacije. Pritom je izgradnja željezničke pruge Zidani most-Zagreb-Sisak 1862. godine odigrala ključnu ulogu u povezivanju Trešnjevke s gradom te u poticanju razvoja. Kako se Zagreb širio, rasla je i potražnja za stambenim prostorom, a Trešnjevka je blazinom središta grada privlačila novo stanovništvo, primarno radničke obitelji i ruralne migrante. Male kuće zamjenjuju poljoprivredna zemljišta, niču nova naselja te se uvodi osnovna komunalna infrastruktura, postavljajući temelje za ono što će kasnije postati gusta urbana četvrt.

2.1.2. *Međuratni period (1918.-1945.)*

Dvadeseto stoljeće donijelo je brz i transformativan rast kao i burne političke promjene proizašle iz Prvog svjetskog rata. Neposredno nakon Prvog svjetskog rata, Zagreb postaje središte Kraljevine SHS te dolazi do intenzivne demografske ekspanzije. Sjeverni i podsljemenski dijelovi grada tada su već ili izgrađeni ili služe elitnom stanovanju te se tako siromašni doseljenici sve intenzivnije nastavljaju naseljavati na Trešnjevku. Harjaček ističe da se u ovom periodu grade

⁶ Vidi u *Prilozi*; Slika 20 i 21.

⁷ Toponim se prvi put spominje u Kneidingerovom planu općine (Harjaček, 2019: 7).

⁸ Trešnjevka je dobila ime po njivama s divljim trešnjama.

stanovi za najsiromašnije, ali da primarno buja "divlja" nelegalna gradnja (2019: 11). Širenje grada nije se događalo planirano, već je periferija prepuštena sama sebi što se može vidjeti i dan danas u određenim dijelovima četvrti. Postupno se Trešnjevka počinje razvijati gradnjom planske stambene izgradnje za nadolazeće seosko, često socijalno ugroženo stanovništvo (Harjaček, 2019: 11). Bjažić Klarin navodi da se u ovom periodu Trešnjevka pogrdno nazivala *Malim Parizom* te da tokom tridesetih godina postaje sinonimom za periferiju (2022: 2). Obe spomenute autorice spominju dva smjera prostornog razvoja Trešnjevke. Prvi smjer razvoja odnosi se na plansku gradnju stambenih naselja, dok je drugi smjer omogućen prodajom gradskog zemljišta po simboličnoj cijeni što dalje omogućuje bujanje gradnje radničkih, neplanskih kuća, najčešće od već korištenog materijala (Bjažić-Klarin, 2022: 4). Paralelno se događaju oba procesa koja sociološki gledano svjedoče o klasnim razlikama toga doba, ali koje nam itekako mogu biti znakovite u shvaćanju suvremenih tendencija u odnosu prema prostoru. Uvođenje tramvajske pruge, izgradnja placa i druga poboljšanja infrastrukture omogućuju da Trešnjevka učvrsti svoj urbani karakter te se polako počne transformirati iz periferije u urbanu četvrt.

Tijekom Drugog svjetskog rata, za vrijeme Nezavisne države Hrvatske, Bjažić Klarin ističe da je fokus bio na "čišćenju slama" te da su prioritet vojni, infrastrukturni i crkveni objekti (2022: 6). S obzirom na predmet istraživanja ovog rada, zanimljivo je da se u tom periodu grade prizemnice sa malim vrtovima (2022: 6).

2.1.3. *Socijalistička Trešnjevka*

Već za vrijeme rata, zbog primarno radničkog stanovništva, nova komunistička vlast uživa podršku Trešnjevčana te je ubrzo četvrt prozvana *Crvena Trešnjevka*. Nakon Drugog svjetskog rata, pod socijalističkom Jugoslavijom, naselje je doživjelo svoju najznačajniju transformaciju ponajviše potaknutu sve intenzivnijom industrijalizacijom četvrti. Zubak ističe društvenu ulogu nastajućih industrijskih pogona: "'Čitavo to vrijeme obje tvornice imaju veliku društvenu ulogu aktivno mijenjajući život četvrti. Još 1950-ih Končar radi naselje za svoje radnike koji se okupljaju u prvu stambenu zajednicu.'" (2019: 132). Osim tvornice *Rade Končar*, u ovom periodu nastaju druge građevine javne namjene koje danas imaju kulturni značaj za identitet kvarta; zgrada današnjeg Tehničkog muzeja, trešnjevačka *Nama*⁹, stambeno-poslovni toranj *Trešnjevačka*

⁹ Danas je u istu zgradu smješteno nekoliko trgovačkih lanaca.

ljepotica, Dom Sportova... Što se tiče radničkih kućica koje su naše područja interesa, Harjaček ističe zanimljivu crticu:

“Izgradnja novih stanova nije bio jedini način rješavanja hitnih stambenih problema, već su se neprijateljski elementi nasilno preseljavali u nehigijenske stanove radnika, a radnici u njihove bolje stanove (...)” (2019: 18)

Poratni period obilježila je modernizacija četvrti te se gradi infrastruktura poput škola, parkova, zdravstvenih klinika i društvenih centara. Gradnja ovog perioda se provodi kao dio centraliziranog urbanističkog planiranja. Ipak, Zubak ističe da se prvih poratnih desetljeća nastavila stihijska gradnja radničkih kućica, a da sustavna urbanizacija počinje 1960-ih, potaknuta velikom poplavom koja je zahvatila Trešnjevku (2019: 128). Godine 1963. Trešnjevka službeno postaje zasebna općina te ostaje pod istom administrativnom titulom sve do 1990-ih. U ovom periodu dolazi i do ekspanzije prema jugu te postepeno nastaju Knežija, Srednjaci i Jarun, no podjela između današnjih razdvojenih četvrti na Trešnjevku-sjever i Trešnjevku-jug je jasna već i tad. Do kraja 1980-ih Trešnjevka je postala punopravna urbana četvrt upotpunjena sa kulturnim i sportskim sadržajima.

2.1.4. Postsocijalistička tranzicija

Nakon raspada Jugoslavije, Trešnjevka se – kao i veći dio Zagreba – suočila s ekonomskim previranjima. Mnoge tvornice koje su pokretale rast četvrti su zatvorene, ostavljajući za sobom velike industrijske parcele kojima svjedoče *brownfield* područja koja su vidljiva na karti (*vidi stranicu 10*). Karakter gradnje se nakon osamostaljenja i prelaska iz socijalističko-federativnog u demokratsko-kapitalistički sistem mijenja te se na određeni način na Trešnjevku vraća stihijska gradnja, ovaj put karakterizirana tržištem.

"Slomom socijalizma vraćaju se na zidove zgrada stara predratna imena ulica. A s njima i nekontrolirana gradnja, ali sada ne više tek sitnih prizemnica, već zgradurina postavljenih na iste malene parcele nekadašnjih objekata, uz razumljive popratne probleme." (Zubak, 2019: 129)

Stambena izgradnja porasla je 2000-ih i 2010-ih, a sukladno su vrijednosti nekretnina stalno rasle, posebno u sjevernim dijelovima Trešnjevke zbog blizine centru grada. Daljnji razvoj Trešnjevke kroz 21. stoljeće bit će opisan pregledom dosadašnjih istraživanja od kojih mnoga opisuju i trenutno stanje četvrti Trešnjevka-Sjever.

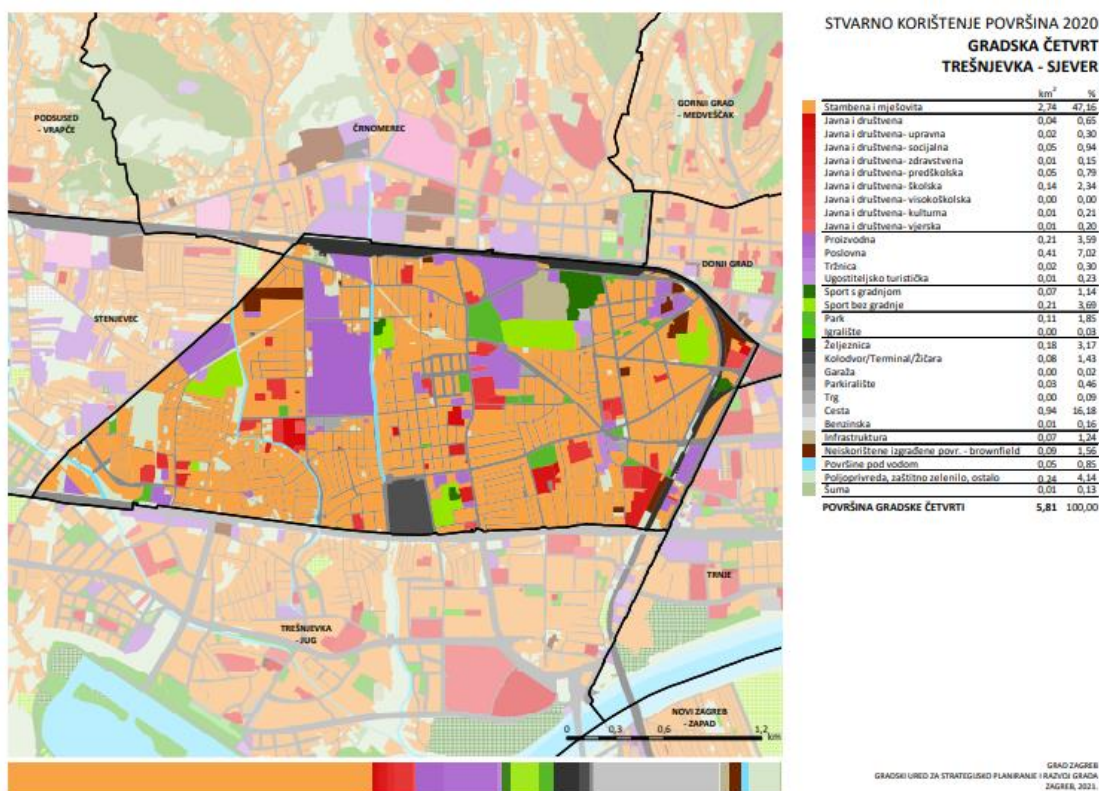
2.2. *Promet kao opći problem*

Ovu gusto naseljenu četvrt prate i česte prometne gužve pa nije iznenađujuće da su provedene analize sigurnosti cestovnog prometa (Drmić, 2020), prometne signalizacije (Franjić, 2024) kao i cestovnih prometnih nesreća na raskrižjima (Rezo, 2018). Manjak prometne infrastrukture je također posljedica specifičnog načina kako se Trešnjevka razvijala pa tako autor Bogović predlaže redizajn prometnih površina (2021). Ovi problem su istaknuti još u istraživanju nastalom 2000. godine u kojem građani koji obitavaju na Trešnjevci kao opće probleme (među ostalima) navode zapuštene prometnice i parkirališta te slabu organizaciju javnog prometa, dok se asfaltiranje prometnica i javni prijevoz navode kao osnovne manjkavosti života u četvrti (Rogić et al., 2000, prema Čaldarović i Šarinić, 2017: 86). U spomenutom istraživanju riječ je o analizi kvalitete života koja je provedena i u kasnijim radovima (Car, 2018; Jukić et al, 2018). Kako i Markota ističe, Trešnjevka-sjever je kao i većina gradskih četvrti omeđena velikim prometnicama, a u ovom slučaju to su Savska cesta na istoku, Zagrebačka cesta na zapadu, željeznička pruga na sjeveru te Zagrebačka avenija na jugu, a sredinom Trešnjevke proteže se Selska cesta (2023: 21). Spomenute prometnice povezuju tkivo grada te nije iznenađujuće da su gužve česta pojava, ali *identitetsko* tkivo kvarta čine upravo male i kaotične uličice provučene kroz stihijski građene radničke nastambe. Jasno je da takve uličice nikada nisu bile namijenje automobilskom prometu, no pri promišljanjima prometnog redizajna Trešnjevke možda bi bilo korisno voditi se smjernicama koje ne ciljaju četvrt prilagoditi automobilima već ljudima.

2.3. *Zelenilo*

Autori Čaldarović i Šarinić prenose rezultate još jedne sociološke analize kvalitete života. U navedenom istraživanju provedenom 2007. godine građani koji žive unutar četvrti Trešnjevka-Sjever kao prioritete navode asfaltiranje lokalne mreže prometnica, zelenilo i parkove, sastajalište za mlade, kulturne i sportske ustanove, održavanje čistoće i odvoz smeća, sastajalište za starije osobe, javni prijevoz te zanatske usluge (Čaldarović i Šarinić, 2017: 87). Spomenuli smo postojeća istraživanja koja se tiču prometa na Trešnjevci, ali ne manjka ni istraživanja koja se bave zelenilom i parkovima pa je tako opisano i prisustvo otrovnih biljnih vrsta u dječjim vrtićima (Poje et al., 2023). Autorica Skuliber analizira javne površine koje koriste šetači pasa prilikom šetnje te navodi da se Trešnjevka "...ističe kao područje sa značajnim brojem parkova za pse." (2018). Jedna od takvih površina je i park Stara Trešnjevka koji je analiziran u radu čiji je cilj bio "...prikazati količinu i važnost zelenih površina za Zagreb, odnosno isprepletenost zelenila i izgrađenosti

(Petran Baloković, 2014). S karte (dolje) je vidljivo da je samo 6.71% površine četvrti Trešnjevka-Sjever prekriveno zelenilom.

Slika 1. Stvarno korištenje površina gradske četvrti Trešnjevka- Sjever. Izvor: Grad Zagreb (2021)

2.4. Kulturni interes za kvart

Iz postojećih povjesničarsko-umjetničkih istraživanja, izložbi te drugih umjetničkih djela inspiriranih *Trešnjom* je jasno da postoji dubok interes kulturnog sektora za proučavanje Trešnjevke. Kao najpoznatiji takav primjer ističe se Muzej susjedstva Trešnjevka koji Mikša (2023) proučava u kontekstu digitalnih bazi sjećanja, a Marochini (2024) piše o spomenutom projektu kao participativnom muzeju koji potiče društvenu inkluziju. Gospočić ističe i participaciju građana u urbanom planiranju lokalne zajednice kroz mjesne odbore (2018). Trešnjevka je također bila obuhvaćena u interdisciplinarnom istraživačkom projektu Muzeja grada Zagreba *Zagrebački kvartovi* u kontekstu odnosa prostora i ljudi. O potrebitosti “snimanja sjećanja” Strukić je komentirao: “Priče ispričane iz perspektive stanovnika kvartova zbog svoje autentičnosti upućuju na važnost bilježenja sjećanja” (2022: 149). Zanimljiv primjer izložbe nastale na temelju priča stanovnika uključuje nedavnu izložbu o trešnjevčkom glazbeniku

Saniboju Žugiću (BLOK.hr, 2025)¹⁰, a zanimljivu perspektivu pruža i izložba crteža umjetnika Borislava Doklestića koji zamišlja “rehabilitirani” život Tratinske ulice gdje je javni prostor namijenjen ljudima, ne automobilima (Mapiranje Trešnjevke). Zubak pak ističe da su čari Remize opjevane i u zagrebačkom *rock ‘n’ rollu* pa je tako Darko Rundek opjevao trešnjevačkog provalnika, a Branimir Johnny Štulić bljesak tračnica trešnjevačkog tramvaja (2019: 130), a čak je i Tin Ujević pjesmom *Tramvaji do Selske* opjevao kvart.

2.5. Društveni prostor i arhitektura

Na određeni način, sva arhitektura čini društveni prostor. Samim oblikovanjem prostora u njega su utkani određeni stavovi i vrijednosti čija analiza kasnije može koristiti u shvaćanju identiteta i kulture određenog društva ili zajednica koje stanuju u njemu. Uporaba prostora kao i smjene načina korištenja prostora također nam govore o *zeitgeistu*. Kvartuč (2023) je o društvenom prostoru Trešnjevke pisao u kontekstu njegove vizualne reprezentacije fotografijama, dok se drugi autori fokusiraju na samu transformaciju kvarta (Bradić, 2024) ili, drugim riječima, razvoj i preobrazbu (Kurtov, 2023; Furjan, 2021; Harjaček, 2019). Istraživan je i prostorni raspored osnovnih škola (Možnik, 2013) koji je vidljiv i na Slici 1 (*gore*), a ako se već spominje školska arhitektura vrijedi spomenuti i sportske objekte koji služe kao određeni markeri kvarta: Dom Sportova, stadion u Kranjčevićевой i zgrada Cibone. Zubak čak ističe da se sredinom 1970-ih Trešnjevka dičila titulom najsportskije gradske općine (2019: 146). Ovu titulu bi danas vjerovatno sjevernoj komponenti Trešnjevke oduzela njena južna polovica, ali jasno je da je sport bio i ostao važan dio života Trešnjevčana. Neki sportski objekti su napušteni, primjerice kupalište u Zorkovačkoj koje danas služi kao park za koje Kvartuč komentira da: “Iako je zatvaranje bilo opravdano zbog zdravstvenih razloga, posljedice takve prenamjene vide se u vrlo malim posjetama građana.” (2023: 12). Drugi se pak objekti obnavljaju, ali je jasno da je većina novih građevina koje nastaju na Trešnjevci stambenog karaktera.

2.6. Crvena Trešnjevka, periferija i radnički kvart

Posljednje znanstveno područje interesa koje ćemo spomenuti odnosi se primarno na povijesna istraživanja koja opisuju utjecaj radničke klase na razvoj Trešnjevke. Bjažić Klarin u stručnoj knjizi o razvoju Trešnjevke govori kao o “*borbi periferije za urbani standard*”. Autorica Šimetin

¹⁰ Izložba „Sanisint / Fragmenti kreativnog svemira Saniboju Žugića, trešnjevačkog glazbenika i elektroničara“ nastala je kroz suradnju kustoskog kolektiva BLOK i Muzeja susjedstva Trešnjevka. Postav se nalazio u Tehničkom muzeju Nikola Tesla.

Šegvić u radu o zagrebačkoj periferiji se koristi pojmom Crvena Trešnjevka pritom opisujući "...postupno izgrađeno naselje unutar grada Zagreba u kojem su se nastanili uglavnom radnici i radničke obitelji međuratnog hrvatskog velegrada" (2021). Za isti epitet, Muzej susjedstva Trešnjevka ističe da je četvrt dobila zahvaljujući "...borbenosti svoje radničke klase i snažnog utjecaja komunista", a naziv se spominje i knjizi autora Drage Zdunića i Slobodana Žarića iz 1982. za koju povjesničar Marko Zubak tvrdi da je "jedina sistematična povijest Trešnjevke" (2019: 126). Harjaček ističe da je naziv uveden zbog "...revolucionarnog ambijenta i velikog otpora Trešnjevčana protiv fašističkog režima "(2022: 16).

3. Metodologija

Kao polazište istraživanja autorica uzima interpretaciju vlastitog iskustva stanovanja u kući koju vidi kao materijalni simbol radničke povijesti kvarta Trešnjevke te time otvara pitanja identiteta kvarta. Pritom primjenjuje kvalitativnu istraživačku metodu autoetnografije koja se oslanja na "introspektivne, refleksivne i narativne tehnike" te "omogućuje povezivanje mikrodoživljaja s makrosocijalnim procesima" (Ursić, 2025: 189). Poulos nadalje navodi da se autoetnografija kao metoda temelji u načelu refleksivnosti (Tracy, 2020: 2; Adams et al., 2015, prema Poulos, 2021: 4) te je pritom pisanje primarna metoda pri istraživačkom procesu. Zamjećujući sve češće rušenje radničkih kućica nastala je potreba zabilježiti transformaciju četvrti Trešnjevka-Sjever. Možemo prepostaviti da je transformacija potaknuta raznim faktorima i procesima od kojih su neki opisani analizom sadržaja i pregledom postojećih istraživanja, ali koji neće biti dublje analizirani u ovom radu. Fokus istraživanja u ovom radu nije na javnim prostorima već na prostorima stanovanja te osobito na značaju kućica sličnih onoj u kojoj autorica obitava. Promatrajući odnos prema takvim građevinama koje su prošle razne procese od legalizacije divljih gradnji, postsocijalističke privatizacije, generalnih procesa urbanizacije do gentrifikacije, autorica bilježi identitetske odrednice kvarta.

3.1. Metoda

3.1.1. Autoetnografija kao istraživačka metoda

„Autoetnografija je autobiografski žanr akademskog pisanja koji crpi i analizira ili interpretira životno iskustvo autora te povezuje istraživačke uvide s identitetom, kulturnim pravilima i resursima, komunikacijskim praksama, tradicijama, premisama, simbolima, pravilima, zajedničkim značenjima, emocijama, vrijednostima i širim društvenim, kulturnim i političkim pitanjima.“ (Poulos, 2021: 4)

Baza istraživanja je autoetnografsko pisanje koje autorica potkrepljuje s autorskim fotografijama. Kvalitativne metode se koriste kako bi se dobio intimniji uvid u stanovanje te u svakodnevne prakse koje život u određenoj vrsti prostora nameće. Ursić i Krnić ističu da, kada je riječ o hrvatskoj urbanoj sociologiji, pri istraživanju stanovanja prevladava makro-perspektiva: "Stanovanje se u sociologiji, pogotovo u hrvatskoj tradiciji, istražuje kroz istraživanje stambenih politika i pokazateljima kvalitete stanovanja, dok su ostale dimenzije stanovanja na marginama istraživačkog interesa." (2022: 2) Makar se Ursić i Krnić u radu o kulturi stanovanja osvrću na istraživanja doma, autorica ovog rada smatra pojmove doma i kvarta dovoljno bliske da bismo mogli primijeniti slične sociološke perspektive i konstrukte na njihovu analizu. Dimenzije stanovanja na koje ćemo se osvrutati pri ovom radu tiču se materijalnih iskaza svakodnevne, prostorne pripadnosti, kulturnog nasljeđa, osjećaja doma i značenja kvarta Kao što je ranije istaknuto, polazište pritom ostaje subjektivno iskustvo autorice koje je kasnije analitički interpretirano, koristeći pritom u hrvatskoj sociologiji rijetko zastupljenu kvalitativnu metode autoetnografije. Pritom, treba naglasiti da autoetnografija nije samo metoda već i epistemološki stav koji prihvaća subjektivnost te naglašava da su „...konvencionalni načini provođenja i razmišljanja o istraživanju uski, ograničavajući i parohijalni.“ (Adams et al., 2011: 275).

3.1.2. Vizualna analiza podataka

Druga metoda na koju se autorica oslanja pri ovom radu je analiza vizualnih podataka, primarno fotografija stambenih građevina koje čine prostor kvarta, koje mogu služiti kao bogat izvor podataka pri kvalitativnoj analizi. Autori Xanthe et al. ističu da vizualne metodologije potiču iz tradicionalnih etnografskih metoda koje se prakticiraju i u sociologiji, a pritom: „One dodaju vrijednost već postojećim metodama donoseći novu dimenziju (Balmer, Griffiths i Dunn, 2015.), prikupljajući bogate višedimenzionalne podatke (Mah, 2015.) i dodajući vrijedne uvide u svakodnevni svijet sudionika (Barbour, 2014.).“ (prema Glaw et al., 2017: 2) Kada je u pitanju metodologija koja je korištena pri analizi spomenutih fotografija, autorica se primarno oslanjala na *Integrirani okvir za vizualna društvena istraživanja* koji predlaže autor Luc Pauwels. Spomenuti okvir se oslanja na tri teme unutar vizualnih istraživanja: podrijetlo vizuala, njihovu obradu tj. istraživački fokus te format i svrhu. Načelno govoreći, riječ je o ulazu, obradi te izlazu (2010: 548)

„Produkcija vizualnih prikaza generiranih od strane istraživača općenito omogućuje veću kontrolu nad postupcima prikupljanja podataka (i idealno više reflektivnosti) tako da se može proizvesti više

kontekstualiziranog materijala. U teoriji, to bi trebalo pružiti bolji uvid u ograničenja proizvedenog materijala (vanjski utjecaji, karakteristike uzorka itd.).“ (Pauwels, 2010: 551)

Vizualne prikaze generirane od strane istraživača treba razlikovati od autofotografije za koju Glaw et al. kažu da je: “...etnografska istraživačka metoda koja se koristi na terenu i stvara okruženje u kojem istraživač i čitatelj mogu vidjeti svijet očima sudionika pomoću fotografije” (2017: 2). Metoda autoetnografije u ovom radu omogućuje autorici da u isto vrijeme bude istraživač i sudionik u istraživanju te da “...priznaje i uvažava subjektivnost, emocionalnost i utjecaj istraživača na istraživanje, umjesto da se od tih stvari skriva ili pretpostavlja da ne postoje.“ (Adams et al., 2011: 274). Nadalje, autori Adams et al. ističu da je autoetnografija istovremeno i proces i produkt (2011: 273) te da se pri provođenju metode autoetnografije istraživači, među ostalim, oslanjaju na analizu artefakata kao što su arhitektura (Borchard, 1998), fotografije (Goodall, 2006; Neumann, 1999; Thomas, 2010) i uporaba prostora i mjesta (Corey, 1996; Makagon, 2004; Philipsen, 1976, prema Adams et. al. 2011: 276).

3.2. Uzorak

Fotografije su sakupljane u periodu od 27. svibnja 2023. do 3. rujna 2025. te je u rad uvršteno ukupno 12 autorskih fotografija. Sve priložene fotografije su izrađene uz minimalno autorske intervencije, te je pri samom kadriranju fotografija cilj bio obuhvatiti kuće od interesa za istraživanje uz zgrade koje se nalaze neposredno pored njih. Pri odabiru objekata istraživanja, istraživačica fotografirane jednostambene (kuće) i višestambene zgrade promatra kao očitovanja društvene situacije u prostoru te je kriterij odabira sveden na kontrast između nove gradnje i stare gradnje koji autorica promatra kao emblematičan široj društvenoj promjeni. Fotografije pritom služe kao baza za daljnje autoetnografsko istraživanje koje nastaje kroz refleksivne i introspektivne tehnike kojima istraživačica istražuje vlastiti odnos prema kućama te prema kvartu. Primarni objekti rada su pritom kuće na koje se autorica fokusira imajući u vidu semantičku bliskost riječi *kuća* i *dom*.

4. Istraživački nalazi

4.1. Odnos prema kućama (i pokojem stanu)

Kako bih definirala vlastiti odnos prema kućama, vraćam se na intuitivski osjećaj koji je u naše glave kondicioniran od djetinjstva. Rijetko su nam u slikovnicama prikazivali stanove kada bi se opisivao dom. Stanovi su za pčele. Kuća je za čovjeka. Nasljedstvo života u kući i ja povlačim iz

djetinstva. Djed, baka, mama, ja. Vrt, kuća s krovom od kupa, prizemnica, vanjska kuhinja i garaža. Prednji vrt, stražnji vrt. U proljeće cvijeće, na ljeto plodovi. Mjesto za politi se šlaufom, mijenjati gumu na biciklu, sunčati se polugol skupa sa kućnim ljubimcima. Vlastiti komad raja. Naravno da su dječja sjećanja takva. Od njih smo se odselili kad sam imala 7 godina. Opet u kuću, ali ovaj put stan unutar nešto veće kuće. Sa tri kata. Vrt je idalje bio moj raj. Penjanje po stablu marelice, pranje maminog auta, skulptura magarčića izlivena od betona koji nosi cvijeće, ono jedno mjesto gdje rastu ljute papričice koje peku ako si dirneš oči. Iza kuće je uvijek hlad. Tamo sam u prolazu. Tamo živim do petnaeste. Nastupa treća selidba, ovaj put u veći grad. Prvi pravi stan u stambenoj zgradi. Završava srednja škola i kao prava gradska cura selim se u stan u centru grada. Stan je u sutereu. Doduše, ima izlaz u dijeljeno dvorište. U dvorištu susjeda na tople dane sjedi i mota cigarete. Naši stanovi su nekoć bili jedan, gospodski, kružni stan. Danas ih dijeli prljavi hodnik koji preskočim čim prije mogu.

Drugi stan, prvi dolazak na Trešnjevku. Novogradnja, ili pak preciznije, postsocijalistička gradnja. Klasična stambena zgrada bez grama zelenila i 3-4 kata. Tu sam kratko. Ne idem daleko doduše, samo preko pruge, ali dovoljno daleko da se osjeti buržujskiji dojam Kegliča. Dio grada koji je uspješno i usudim se reći, gentrificiran. Nakon jedne zime u takvom stanu, kratkotrajno se vraćam na rubni predio Trešnjevke, križanje Zagorske i Selske. Ovo je sad “prava” novogradnja. Zgrada od desetak katova. Podzemna garaža. Idalje ni gram zelenila na vidiku. Srećom sam bila odmah pored famozne “Grbe”, jedne od rijetkih zelenih oaza kvarta. Sjećam se prvi put kada sam došla tu. Povratak do centra grada prolaskom kroz pothodnik, ulaskom u tramvaj, neočekivanim zavojem na Ilici kada se sa Svetog Duha približiš Britancu. Bila sam šokirana koliki je ovo grad. Danas život na Trešnjevci-sjever shvaćam kao privilegiju. Uh, kako sam blizu grada. No, da se vratimo u kronologiju.

Kratko sam tu, ali opet ne idem daleko. Opet preko pruge, opet na Keglič, nešto bliže Tuđmancu. I opet slijećem u kućicu. Doduše ova kućica i njeno živopisno dvorište su mogli biti vlastita studija slučaja. Jedna kućica, jedan kat, četiri stana i četiri mala kućanstva koji su činili jednu zajednicu unutar istog dvorišta. Tu vrstu dobro-susjedskih odnosa nisam odavna doživjela. Valjda od djetinjstva. Nakon dvije godine živopisnog dvorišta, bez puno zelenila doduše, ali s puno topline, prisiljena sam na još jednu selidbu. Imamo dva mjeseca da iselimo cijeli život i nađemo novi stan. U očajničkim potragama za novim smještajem, gledanju stanova, pakiranju, planiranju, iskače genijalna ideja. Zašto ne na Njuškalu umjesto stana potražiti kuću! I gle čuda, iskače oglas, cijena najma više nego povoljna, kućni ljubimci dobrodošli, mala okućnica i fantastična loakcija! Po

prvom obilasku kućice ne možemo ju ni pronaći. Skrila se u zelenilu, s jedne strane ju čuva živica od bršljana, s druge visoki bor. Da bi ušli u kućicu moramo proći kroz dvorište od škole. Kasnije sam saznala da je kućica starija od same škole. Na web stranici IX. gimnazije kaže da je zgrada škole sagrađena 1955., a gimnazija se useljava u nju 1962. godine. Razmišljajući o tom podatku iz ove perspektive, nakon gomile pročitane literature o povijesti Trešnjevke, sve sad ima još više smisla. Sve što nema smisla oko moje kućice sad je smisljeno.

Prvo što primjećujem kada sam ušla unutra su nepravilni zidovi, u stilu klasičnog stanodavca brzinski prebojani u kreč bijelu u kontrastu sa tamno smeđim debelim drvenim štokovima. Kuhinjski zidovi su isto drveni. Izgledaju kao nadogradnja. Kuhinjica ima dva velika prozora koja vire u dvorište. U dnevnom boravku vrijeme kao da je stalo. Starinski namještaj od punog drva i televizija iz ranih 2000ih, daleko od suvremenih OLED, QLED i ostalih varijanti na elegantne tanke, lebdeće ekrane. Umjesto ikakve vrste fotelje, kauča, dvosjeda ili trosjeda, dočekuje nas ratan komplet. Poput garniture za terasu. Svi prozori su drveni s duplim staklima. U hodničku koji vodi od dnevnog boravka ka sobama se nalazi starinska kaljeva peć. Osim starinske peći, glavni izvor grijanja su ploče koje izgledaju kao bijele ploče za pisanje s markerima. Kućica nije povezana s plinovodom. Nema čuda centralnog grijanja. Što mi se još usjeklo u misli, je komad špeka koji je visio tko zna koliko dugo u vanjskoj pomoćnoj prostoriji koju od milja zovemo *šupa*. Kućica je u međuvremenu od milja prozvana *hižica*¹¹.

¹¹ Portal kajkavski.hr prenosi da se riječ *hiža* najčešće koristi u značenju zgrade, kuće ili doma, ali da ponekad može označavati i obitelj ili ukućane.

Slika 2. *Hižica* u proljeće (Autorska fotografija, 27. svibnja 2023.)

Pri samom dolasku u stan, hižica je bila toliko pitoreskno starinska da je čak poslužila kao kulisa za snimanje jednog studentskog filma. Štošta se promjenilo u posljednjih dvije i pol godine, ali vjerujem da je njena esencija ostala ista.

Život u kućici je zanimljiv. Zimi imamo problema s vlagom, ali kada u proljeće bilje u dvorištu oživi i ruže procvatu, zaboravljam na sve zimske muke. Električne ploče griju, ali ne dovoljno pa usred ciče zime nema druge nego cijepati drva. I upaliti vatru u peći bez da se zadimi cijeli stan. Taj dio prepuštam najčešće svom partneru. Na gornjem katu se nalazi samo tavan kojem pristupamo samo kada dimnjačar dolazi počistiti dimnjak. Stanodavka koja živi u inozemstvu je predala ključ od tavana dragoj susjedi koju često srećemo. Naime, hrpa susjeda se upozna upravo šecujući pse oko dvorišta škole, pa time i naše kućice. Tu gradim nekakav osjećaj zajednice. Bar smo ujedinjeni oko potreba naših pasa. Odnosi sa stanodavkom su neobični. Računi glase na zadnjeg, valjda punopravnog, vlasnika kućice koji je u međuvremenu pokojni. Uvijek mi se činilo da je zato stanodavka nervozna ako se računi ne plate ni sekundu do dana dospijeća. Potaknuta pismom koja me dočekalo u kasliću, a koje sam zaprimila od tvrtke za trgovinu nekretninama

zainteresirane za kupovinu ove i susjedne čestice (koja je jednako zapela u vremenu i prostoru), jednostavnim istraživanjem javnih podataka dostupnih u katastru doznajem da je u posjedovnom listu moje *hižice*, kao vlasnik upisan Grad Zagreb.

Slika 3. Susjedna čestica (Autorska fotografija, 10. studenoga 2023.)

Opet se prisjećam povijesti stare Trešnjevke i njoj emblematične, divlje gradnje radničkih nastambi i zapitkujem se tko zna kakvu priču je moja kućica prošla. Smatram da je moja kućica jedna od voljenih, jedna od onih gdje stvarno kuća znači dom. Mnoge slične kućice su dočekale drugu sudbu. Prestale su biti domovi. Možda jer više nisu mogle pružiti sigurnost sa svojim prastarim drvenim gredama. Dotukli su ih vlaga i vrijeme, možda ih je dotukao potres. Možda su neki vlasnici kućica dobili pisma od tvrtki zainteresiranih za kupovinu i pomislili, kakva je to divna prilika! Čujem od susjeda da su tako relativno nedavno niknule i male stambene zgrade s druge strane ulice. Pred koji mjesec se raščistilo zaraslo dvorište u jednu od zaboravljenih kuća u mojoj ulici. Sve mi se čini da i nju čeka sudba stambenjaka. Donedavno gledajući iz ulice nije bilo ni jasno da se iza skriva kuća prizemnica. Zelenilo je prevladalo, a dominiralo je veliko stablo s bujnom krošnjom koje je ove godine posječeno.

Slika 4. Kućica u Dobojskoj (Autorska fotografija, 21. travnja 2025.)

Iznenadno tako su posječena i stabla koja su davala hlad mojoj terasi. U slično vrijeme kada mi dolazi pismo da je firma zainteresirana za kupovinu čestice na kojoj se nalazi moja hižica¹², me jedno jutro budi brujanje motornih pila. Stablo koje, doduše, nije raslo direktno iz mog dvorišta, ali je spajalo prostore je besramno sasječeno. Stablo od čijih sam plodova godinu dana ranije pravila marmeladu. Muškarci koji obavljaju posao su zaposlenici privatne firme. Granice privatnog i javnog prostora se vrlo lako brišu na ovakvim prostorima. Pred koji mjesec u provođenju radova na infrastrukturi nam je presječen ulaz u kuću. Tek po zamolbi upućenoj radnicima dobivamo “mostić” kako bismo mogli preskočiti iskopanu rupu. Život u kućici stvarno je zanimljiv. Nekad sam znala pomisliti da sam skvoter u stanu u kojem obitavam. A nekad imam osjećaj da životom u ovoj kućici nosim nasljeđe radničke klase koja je oblikovala identitet ovog kvarta. Ovo istraživanje je vođeno mojim iskustvom, ilustrirano autorskim fotografijama i finalno provučeno kroz sociološki teorijski okvir. Makar smatram da moje iskustvo sigurno nije unikatno, sigurno nije ni opisivo kao univerzalno. Svakako bi bilo preporučljivo zabilježiti iskustva drugih

¹² Vidi Slika 22. u *Prilozi*.

Trešnjevčana i Trešnjevčanki te proučiti kakav odnos oni imaju prema radničkim kućicama sličnima onoj u kojoj ja obitavam. Sigurno su istraživački vrijedna iskustva ljudi koji su čitave živote proveli u takvim kućicama dok se kvart oko njih strelovito brzo mijenjao.

4.2. Odnos prema kvartu

Supek je za tornjeve komentirao da izazivaju tjeskobu. Kaže: “Tornjevi su svijet izvan svih mjera, potpuno vještački. Oni su izvrsni katalizator za sve naše tjeskobe.” (1987: 84). Tako se ja osjećam kada Ozaljska probije Selsku i izbijem na Ljubljanicu. Ljeti kada zapeče beton i ukaže se grozomorna “Trešnjevačka ljepotica”¹³, poželim što prije se sakriti u tramvaj ili se vratiti u sektor kvarta gdje se osjećam sigurno. Na moje veliko oduševljenje sam nedavno otkrila da se iza visokih zgrada skriva more obiteljskih kućica i da je Remiza samo jedna velika “šaka u oko”. Moram priznati da sa zapadnijim dijelovima nisam razvila odnos. I to je isto možda dobar pokazatelj koliko je poimanje kvarta relativno. Moja Trešnjevka izgleda nekako ovako:

Slika 5. Moj kvart. Vlastita skica na karti četvrti Trešnjevka-Sjever. Izvor: ZGGeoportal (2025) / ZG3D: 3D model Grada Zagreba

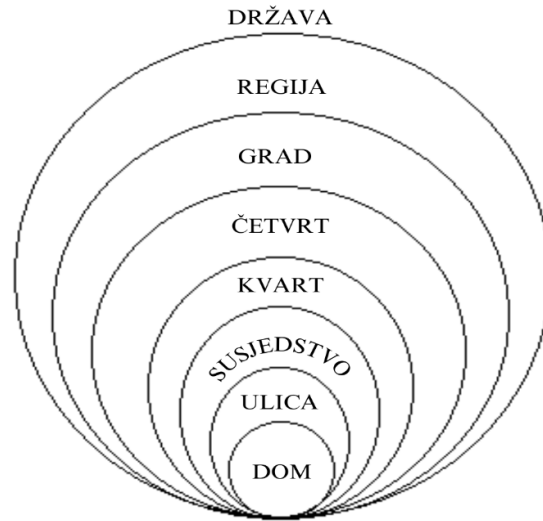
¹³ Nedavno prvi put otkrivam da je to nadimak zgradi koja me oduvijek užasavala. Više o neslužbenim imenima zagrebačkih višestambenih zgrada vidi u članku „Od Mamutice do Papagajki, od Trešnjevačke ljepotice do Prostitutke - neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada“.

No, što je to “moja Trešnjevka”? Kako izgleda ta pripadnost? Po čemu je to moj kvart? Jedna interakcija sa prijateljicom koja je cjeloživotna Trešnjevčanka nam možda može dati neki uvid. Godinu dana nakon svog posljednjeg doseljenja na Trešnjevku, točnije u *hižicu*, odlučila sam napraviti liker od trešnjevačkih trešnji. Dio je kupljen na placu, dio sam ubrala u Parku Stara Trešnjevka, a upala je unutra i koja višnja iz školskog dvorišta. Liker se polako zakuhavao cijelo ljeto na prozorskoj štengici ispred kuhinjskog prozora. Na jesen kada sam preivala liker u vlastite bočice, svaka bočica je dobila etiketu “Trešnjevčanka”. Krajem listopada kada sam poklonila bočicu prijateljici “s kvarta” je ona meni također tada dala istu etiketu te zaključila da sam i ja postala prava Trešnjevčanka. Simboličnost moga čina mi je omogućila status pripadnosti kvartu. Iz vlastite perspektive sam i sama sebi sudjelovanjem na protestima za očuvanje zelenih površina, intervjuiranjem nekih lica koja smatram emblematicnim za kvart (trešnjevački “čuvar knjiga”¹⁴, prodavači na placu te članice kustoskog kolektiva BLOK) te bilježenjem i temeljitim istraživanjem kvarta potvrdila status Trešnjevčanke.

4.2.1. *Prostorna pripadnost*

Ranije je bilo riječi o filozofiji kvarta, ali smatram da je pitanje pripadnosti bilo kakvoj zajednici svodivo na dva jednostavna faktora: vlastiti osjećaj pripadnosti te prihvatanje od strane zajednice. Iz perspektive osobe koja je dobar dio svog života provele seleći se, pripadanje određenom prostoru se svodi na ta dva čimbenika. Ova vrsta filozofije prema pripadnosti jasno odbacuje ideju nativnosti u smislu “rođena sam na ovom tlu”, makar je ta ideja poprilično neprimjenjiva na područje kao što je veliki grad ili pak četvrt koja je poznata po naseljavanju radničke snage potaknuto industrijalizacijom. Dom možemo opisati kao mjesto gdje pripadnost nije ni upitna, ona je implicitno uključena u samo značenje riječi. Hrvatski jezični portal dom opisuje kao “ambijent u kojem se živi” ili kuću što samo po sebi upućuje da je u isto vrijeme riječ o osjećaju kao i o prostor, a Ursić i Krnić ističu da je definiranje doma kao sociološkog pojma uključuje idejnu, prostornu, emotivnu i performativnu dimenziju (2022: 114). Jednako tako možemo reći da se iste dimenzije odnose i na koncept kvarta.

¹⁴ Zoran Ante Jurić, pisac i vlasnik antikvarijata Trešnja u Tratinskoj ulici kojeg su mediji prozvali „čuvarom knjiga“ s obzirom na ogromnu kolekciju knjiga koju je sakupio u malom i prepunom prostoru na Trešnjevci.

Slika 6. Prostorna pripadnost. Vlastita skica.

Ulicu gdje se nalazi dom možemo uzeti kao prvo prostorno proširenje te ju možemo promatrati kao spojnicu doma sa općim prostorom gdje se provede određene “domaće” aktivnosti kao što su iznošenje smeća, prikupljanje pošte, šišanje živice i slično. Ulica spaja druge domove u neposrednoj blizini koje možemo opisati kao susjedstvo. Susjedstvo semantički daje do znanja da je u pitanju vrsta odnosa te da je pritom naglasak na društvenoj dimenziji, a manje na onoj prostornoj. Moglo bismo čak reći da u manjku dobro-susjedskih odnosa susjedstvo ne postoji te time je naglašena njegova idejna komponenta. Ako proširimo naše područje promatranja prostora pripadanja dolazimo napokon do kvarta. Kvart izlazi van okvira domaćinstva te uključuje i javne prostore, sve ulice i trgove, dućane, obrte, parkove, obrazovne, kulturne, zdravstvene i sportske objekte čineći jedan grad u malom. Iduće na skali postavljamo četvrt s obzirom na njenu kompleksniju idejnu dimenziju koja je podcrtana i administrativnom dimenzijom. Četvrt time postaje mjesto gdje pripadnici kvarta svoje potrebe, želje i primjedbe mogu iskomunicirati višim institucijama te se kroz mjesnu samoupravu time četvrti dopisuje i politička dimenzija. Četvrti kao manji dijelovi jedne cjeline zajedno tvore grad. Grad okuplja političku, idejnu i prostornu dimenziju, a možemo mu pripisati i onu emotivnu s obzirom da i dalje govorimo u terminima promatranja pripadnosti prostoru. Grad Zagreb u ovom konkretnom slučaju ima i još jednu administrativnu funkciju samostalne županije. Daljnji, viši koncepti pripadnosti već postaju teže povezivi s obzirom da gradovi često privlače doseljenike iz raznih dijelova svijeta, pripadnost gradu u određenoj regiji ne znači nužno i pripadnost samoj regiji. Primjerice, moj dom je na Trešnjevci i time osjećam da pripadam tom kvartu u gradu Zagrebu, ali se moj regionalni osjećaj

pripadnosti idalje odnosi na mjesto porijekla, to jest, Dalmaciju. Posljednja kategorija koju ćemo spomenuti u ovom smislu je država sa njenim teritorijalnim određenjima, ali pitanje nacionalnog identiteta je dobro istražena tema u koju nećemo ulaziti u ovom radu¹⁵.

4.3. Promjena modela stanovanja

4.3.1. Primjer 1: od kućice i dvorišta do zgrade i parkinga

Slika 7. (lijevo) Rušenje kućice u Sokolgradskoj (Autorska fotografija, 30. studenoga 2023.) i **Slika 8.** (desno) Stambena zgrada (Autorska fotografija, 12. lipnja 2025.)

Sokolgradska ulica, uz par iznimki, je u potpunosti izdominirana stambenim zgradama. Zelenilo je vezano uz nekolicinu kuća koje preostaju te imaju privilegiju okućnice. Kuća u Sokolgradskoj 13 je bila jedan od takvih primjera. Na duguljastoj parceli, na zapadnoj strani se nalazila kuća jednokatnica čiji se ostaci u trenutku fotografiranja vide samo kao trag gdje je nekoć bila naslonjena na susjednu zgradu. Visoki bor vidljiv na fotografiji također je srušen. Sredinom parcele

¹⁵ Autorica u poglavlju *Prostorna pripadnost* napušta subjektivno tumačenje te interpretira pitanje prostorne pripadnosti u odnosu na lokalnu, odnosno, gradsku i nacionalnu razinu.

protezala se livada koja je možda nekoć služila i kao vrt, a s istočne strane parcele koja je naslonjena na rub dvorišta IX. gimnazije, nalazila se pomoćna građevina, najvjerojatnije vrtna šupa. Prije nego je i ona srušena, iz nje smo izvukli stari i prašnjavi perzijski tepih koji sada krasi pod naše šupe.

„S gubitkom prošloga prostornoga iskustva *gubi se i objektivnost prostora*, jer objektivnost počiva na utvrđenim zajedničkim, društvenim konvencijama, a takve ovdje nema. Time se *gubi i reverzibilnost prostora i prostornih odnosa*: nitko se ne može vratiti s mjesto s kojega je pošao, jer se ono nalazi već uključeno u jedan drugačiji red.“ (Supek, 1987: 15)

Kao što Supekov citat implicira, rušenje kućice, kao i bora, je nepovratno, te nam nova gradnja može simbolički ilustrirati više fenomena, od promjene političkog sustava, do otuđenja čovjeka od prirode ili pak pritiska kapitalističkog tržišta. Uspostavljeni su novi prostorni odnosi čije će sociološke implikacije biti jasne tek u nekim budućim vremenima.

4.3.2. *Primjer 2: kućica “u sendviču”; između stambenih zgrada u nastajanju*

Parcela uz Ozaljsku imala je veliki travnjak i u samom rubu zemljišta nalazila se stara kućica jednokatnica. U zatečenom trenutku, zidovi kućice već su ogoljeni, krov polu-rastavljen, a njeni prozori zjape prazni. Vidljivo je da je prizemnica već odavna napuštena. No, točno bok uz bok, na nju je naslonjena još jedna slična kućica samo što ova odiše životom. Fasada je renovirana, PVC postavljen u prozorska okna, biljke u dvorištu zbrinute i uredne. Fotografirana prizemnica više ne postoji. Parcela na kojoj se nalazila sada zjapi prazna, ako ne ubrajamo sav građevinski materijal i hrpe zemlje nabacane po njoj. I to će se vjerovatno ubrzo promijeniti. Kućica pored pak idalje opstaje, ali se njena okolina ubrzano mijenja. Ispred kućice se prije nalazila još jedna kućica prizemnica, sudeći prema arhitekturi, nastala u istom periodu. Njeni ostatci zasada postoje još samo na Google Mapsu, a pitanje je kada će i za digitalne okvire postati prestara.

Slika 9. Prizemnica u Gorjanskoj pred rušenje (Autorska fotografija, 25. ožujka 2024.)

18. siječnja 2025. godine šecem se kvartom i zastanem iznenađena novonastalim gradilištem. Gdje je nekoć stajala prizemnica, sada stoje građevinski temelji ukopani duboko u zemlju. U planu je nova stambena zgrada. Na ogradi oko gradilišta, na jedvite jade, visi znak Gorjanska 34. Sada okružena gradilištima, ova mala manikirana i vidljivo voljena kućica, meni kao promatraču, sada izgleda ugroženo i opkoljeno. Kao da bi i nju neki bager uskoro mogao srušiti. No, na moje iznenađenje, interakcija između stanarke kućice i građevinara je pokazala suprotno. Promatram stanarku kako nudi kavom građevinske radnike i zbija šale te mi odjednom ni stanarka ni njena kućica ne izgledaju ugroženo nego upravo suprotno, moćno i nepokolebljivo.

„Jedno od prirodnih dobara za koje su građani veoma zainteresirani je sam *gradski prostor*; a taj sa sve većom gustoćom stanovništva postaje sve rjeđi i skuplji.“ (Supek, 1987: 80)

Rušenje jednostambenih kućica kako bi nastale višestambenog zgrade nije neobičan fenomen, niti bi trebalo biti iznenađujuće, ali je sigurno zanimljiv materijal za proučavanje. Transformacija Trešnjevke od periferije do arene borbe za kvadrate je savršeno ilustrirana jednom “kućicom u sendviču”.

Slika 10. Kućica „u sendviču“ (Autorska fotografija, 2. rujna 2025.)

5. Rasprava

Nije u cilju ovog istraživačkog rada pokušati objasniti procese koji potiču posljednje valove transformacije Trešnjevke, već uputiti da se neka vrsta preobrazbe događa. Iz povijesnog pregleda razvoja četvrti Trešnjevka-sjever je jasno da sam proces transformacije možemo gledati kao identitetsku odrednicu ovog kvarta. Pregled dosadašnjih istraživanja nam je pomogao dati uvide u šire društvene procese koji su dosada oblikovali razvoj kvarta, ali bi za buduća istraživanja bilo preporučljivo povezati aktualne promjene s aktualnim društvenim fenomenima. Primjerice, statistički podatci pokazuju da je među stanovništvom na četvrti viši postotak samačkih kućanstava u odnosu na prosjek grada (Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba)¹⁶. Što nam to govori o sastavu stanovništva četvrti? Ranije je spomenuto i da velik broj istraživanja o Trešnjevci nastaju od strane studentske populacije te bi bilo istraživački zanimljivo istražiti postoji li korelacija između ova dva fenomena. Što se tiče karaktera same stambene gradnje, vrijedilo bi istražiti kako

¹⁶ Na Trešnjevci-sjever 38.3% stanovništva obitava u samačkim kućanstvima naspram prosjeka na razini Grada Zagreba od 31.3%.

gradske politike kao što je Gradski urbanistički plan (skraćeno, GUP) oblikuju urbanistički razvoj četvrti te koliki je uopće njegov utjecaj u doba kapitalističke, slobodno-tržišne gradnje. No, da se vratimo na mikro-razinu istraživanja, preporučljivo bi bilo ispitati druge stanovnike kvarta što misle o promjenama koje se događaju na njihovom kvartu. Prosvjedi potaknuti od strane građanskih inicijativa upućuju da postoji interes za očuvanjem zelenih površina, ali što je sa stambenom arhitekturom? Postoji li interes za očuvanjem radničkih stambenih građevina?

Navedene su samo neke teme koje ovo istraživanje ne pokriva, ali upućuje na mogućnost njihovog daljnjeg istraživanja. Ovaj rad pritom doprinosi sociologiji stanovanja pokazujući kako modele stanovanja ne definiraju samo arhitektonske tipologije ili politike, već i duboko ukorijenjene kulturne, emocionalne i iskustvene dimenzije. Trešnjevka, bilo kao kvart, bilo kao četvrt, je analizirana kao dinamičan urbani prostor u kojem se stanovanje kontinuirano reinterpreтира kroz presjek prošlosti i sadašnjosti, privatnog i javnog te osobnog i kolektivnog. Autorica se pritom zalaže za holistički i reflektivni pristup razumijevanju stanovanja u suvremenim urbanim kontekstima, a kao moguću slabost istraživanju ističe vlastitu subjektivnost koja se navodi kao najčešća primjedba metodi autoetnografije. Važno je napomenuti da odnos autorice prema opisanim kućama ne reflektira nužno prevladavajuće mišljenje, niti reflektira mišljenje stanara samih kuća.

6. Zaključak

Ovaj rad pokazuje kako osobno iskustvo stanovanja može biti legitimna i vrijedna osnova za istraživanje urbanih transformacija, kulturne baštine i identiteta kvarta. Primjenom autoetnografije kao kvalitativne metode, spajamo introspektivne uvide s analizom šireg društvenog i prostornog konteksta, otkrivajući kako se identitet kvarta oblikuje kroz svakodnevne prakse, arhitektonske tragove i emocionalne veze s prostorom. Kroz refleksiju vlastitog stambenog puta, s posebnim fokusom na život u staroj radničkoj kućici, ukazuje se na širi proces urbane promjene. Fotografije jednostambenih kućica i njihove transformacije u suvremene višestambene zgrade nisu samo vizualni dokumenti već i simboli promjene u socijalnoj strukturi kvarta kao i u samoj kulturi stanovanja. Rad također otvara pitanje pripadnosti; kako se ona gradi, kako se prepoznaje i kako se potvrđuje te pokazuje da osjećaj zajednice i identiteta ne proizlazi nužno iz rođenja ili dugotrajne prisutnosti, već iz angažmana, svakodnevne interakcije i emocionalne veze s prostorom. Vlastitom autoetnografskom praksom, od simboličnih gesta poput kuhanja likera do sudjelovanja u lokalnim inicijativama, pa i samim pisanjem istraživačkog rada, aktivno oblikujemo

pripadnost kvartu i time potvrđujemo vlastiti identitet Trešnjevčanke. Rad ne pretendira na univerzalnost, već njegovo značenje leži upravo u specifičnosti i osobnosti perspektive kojom pokazuje kako mikrodoživljaji mogu osvjetliti makrosocijalne procese. Proučavanjem promjena u modelima stanovanja bilježimo šire društvene promjene koje se reflektiraju u prostoru. Svakodnevni život, u ovom radu iskazan kroz materijalne aspekte stanovanja, to jest, same zgrade koje čine materijalni okvir *domova*, iako često marginaliziran u dominantnim istraživačkim paradigmatama, nosi važne uvide u urbanu dinamiku. Autoetnografija, kao metoda koja prihvaća subjektivnost i emocionalne veze istraživača se pokazuje kao metoda s potencijalom da ne samo bilježi nego i osnažuje – prostor, zajednicu i pojedinca.

7. Literatura

7.1. Popis korištene literature

1. Adams, T. E., Bochner, A.P., Ellis, C. (2011) Autoethnography: An Overview. *Historical Social Research*, 36 (4), 273-290. <https://www.jstor.org/stable/23032294>.
2. Bjažić Klarin, T. (2022) *Razvoj Trešnjevke: borba periferije za urbani standard*. Zagreb: Blok. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:254:124167>.
3. Boccagni, P., & Kusenbach, M. (2020). For a comparative sociology of home: Relationships, cultures, structures. *Current Sociology*, 68(5), 595–606. <https://doi.org/10.1177/0011392120927776>
4. Bogović, B. (2021). *Redizajn prometnih površina na području gradske četvrti Trešnjevka - sjever* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:791946>
5. Bradić, I. (2024). *Arhitektura i urbanizam Trešnjevke od 1900. do 1991.* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:721780>
6. Car, M. (2018). *Uvjeti kvalitetnog stanovanja na primjeru Grada Zagreba* (Diplomski rad) Zagreb: Sveučilište u zagrebu: Filozofski fakultet u Zagrebu. Preuzeto s: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9673/>
7. Čaldarović, O. i Šarinić, J. (2015) *Suvremena sociologija grada*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
8. Čaldarović, O. i Šarinić, J. (2017) *Suvremeni grad - javni prostori i kultura življenja: primjer Zagreba*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

9. Drmić, M. (2020). *Analiza sigurnosti cestovnog prometa na području gradske četvrti Trešnjevka sjever u Gradu Zagrebu* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:556199>
10. Franjić, E. (2024). *Analiza prometne signalizacije na području gradske četvrti Trešnjevka u gradu Zagrebu* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:880098>
11. Furjan, M. (2021). *Prostorni razvoj Trešnjevke* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:342760>
12. Glaw, X., Inder, K., Kable, A., i Hazelton, M. (2017). Visual methodologies in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1). <https://doi.org/10.1177/1609406917748215>
13. Gospočić, K. (2018) PARTICIPACIJA GRAĐANA U URBANOM PLANIRANJU LOKALNE ZAJEDNICE: primjer dviju zagrebačkih gradskih četvrti Trešnjevka- sjever i Stenjevec (Diplomski rad). Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu.
14. Harjaček, L. (2019). *Novi prostorni identitet Trešnjevke: preobrazba arhitekture i svakodnevice* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:803818>
15. Horvat, J. (2024). Od Mamutice do Papagajki, od Trešnjevačke ljepotice do Prostitutke - neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada. *Folia onomastica Croatica*, (33), 57-122. <https://doi.org/10.21857/m8vqrt3vz9>
16. Jukić, T., Vukić, J., Vukić, F. i Podnar, I. (2018). Javni prostor središta Trešnjevke i Dubrave u Zagrebu; Kriteriji kvalitete i modeli preobrazbe. *Prostor*, 26 (1(55)), 94-105. [https://doi.org/10.31522/p.26.1\(55\).7](https://doi.org/10.31522/p.26.1(55).7)
17. Kurtov, B. (2023). *Razvoj i preobrazba zagrebačke gradske četvrti Trešnjevka-sjever* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:356102>
18. Kvartuč, D. (2023). *Društveni prostor i njegova vizualna reprezentacija na primjeru zagrebačkog kvarta Trešnjevke* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:453541>
19. Mallett, S. (2004). Understanding home: A critical review of the literature. *The Sociological Review*, 52(1), 62–89. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954x.2004.00442.x>

20. Marochini, D. (2024). *Participativni muzej i sudjelovanje zajednice u muzejskom sabiranju* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:649782>
21. Markota, P. H. (2023). *Bivša tvornica Bubara - novo središte trešnjevačkog života* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:752721>
22. Mikša, M. (2023). *Primjena povijesti svakodnevice u javnoj povijesti - formiranje digitalne baze sjećanja* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:040037>
23. Možnik, D. (2013). *Prostorni raspored osnovnih škola na području gradskih četvrti Trešnjevka-sjever i Trešnjevka-jug* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:210349>
24. Pauwels, L. (2010). Visual Sociology Reframed: An Analytical Synthesis and Discussion of Visual Methods in Social and Cultural Research. *Sociological Methods & Research*, 38(4), 545-581. <https://doi.org/10.1177/0049124110366233>
25. Petran Baloković, M. (2014). *Usporedba zelenih površina gradskih četvrti Trešnjevka-sjever, Trešnjevka-jug i Novi Zagreb-istok* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:526407>
26. Poje, M., Pavlinić, T., Dujmović Purgar, D., Kušen, M., Prebeg, T. i Židovec, V. (2023). Otrovne biljne vrste u dječjim vrtićima u četvrti Trešnjevka – sjever u Zagrebu. *GLASILO FUTURE*, 6 (2-3), 18-31. <https://doi.org/10.32779/gf.6.2-3.3>
27. Poulos, C. N. (2021). Conceptual Foundations of Autoethnography. In *Essentials of Autoethnography* (Ser. Essentials of Qualitative Methods Series, pp. 1–11). essay, American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000222-000>
28. Rezo, Ž. (2018). *Analiza cestovnih prometnih nesreća na raskrižjima gradske četvrti Trešnjevka jug u Gradu Zagrebu* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:745685>
29. Skuliber, K. (2018). *Korištenje javnih površina i prostorne prakse šetača pasa: primjer zagrebačke Trešnjevke* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:573868>

30. Strukić, K. (2022). Virtualna izložba "Kvartovske priče - pogled iznutra" - usmena povijest u projektu Muzeja grada Zagreba. *Informatica museologica*, (53), 148-150. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/303928>
31. Supek, R. (1987) *Grad po mjeri čovjeka*. Zagreb: Izdavačka djelatnost Naprijed
32. Šimetin Šegvić, N. (2021) *Sa zagrebačke periferije: Crvena Trešnjevka od središta sjećanja do mjesta sjećanja*. Forum Bosnae, 95-96, 244-263
33. Ursić, S. (2025). Atmosfera knjižnice: autoetnografija svakodnevnog grada. *Narodna umjetnost*, 62 (1), 187-198. <https://doi.org/10.15176/vol62no110>
34. Ursić, S. i Krnić, R. (2022). Prostor doma – kultura stanovanja kao sociološki koncept. *Sociologija i prostor*, 60 (1 (223)), 111-131. <https://doi.org/10.5673/sip.60.1.4>
35. Zubak, M. (2019). *Skica za društvenu povijest Trešnjevke nakon Drugog svjetskog rata // Trešnjevka – Prostor i ljudi*. Zagreb: Muzej grada Zagreba. 126-153.

7.2. Popis mrežnih izvora

1. Dom. *Hrvatski jezični portal*. Pristupljeno 23. kolovoza 2025. s adrese https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1ZgURI%3D&keyword=dom
2. Četvrt. *Hrvatski jezični portal*. Pristupljeno 08. kolovoza 2025. s adrese https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1pmXxg%3D
3. Crvena Trešnjevka. *Muzej susjedstva Trešnjevka*. Pristupljeno 15. kolovoza 2025. s adrese <https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/zbirka/crvena-tresnjevka>
7. Hiža. *Kajkavski.hr*. Pristupljeno 17. kolovoza 2025. s adrese <https://kajkavski.hr/pretraga/?q=hi%C5%BEa>
8. Izložba “Tratinska – život ulice” Borislava Doklešića u galeriji Modulo. *Mapiranje Trešnjevke*. Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/stara-tresnjevka/izlozba-tratinska-zivot-ulice-borislav-doklestic/>
9. Knjiga Crvena Trešnjevka. *Muzej susjedstva Trešnjevka*. Pristupljeno 15. kolovoza 2025. s adrese <https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/fundus/knjiga-crvena-tresnjevka-tiskana-u-zavodu-ognjen-prica>
10. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA. *Državni zavod za statistiku*. Pristupljeno 8. kolovoza 2025. s adrese <https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censusmethod.htm>

11. Povijest škole. *IX. gimnazija Zagreb*. Pristupljeno 17. kolovoza 2025. s adrese <http://www.gimnazija-deveta-zg.skole.hr/skola>
12. Radno sposobno stanovništvo. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba*. Pristupljeno 08.kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>
13. SANISINT / Fragmenti kreativnog svemira Saniboja Žugića, trešnjevačkog glazbenika i elektroničara. (2025) *BLOK.hr*. Pristupljeno 15. kolovoza 2025. s adrese <https://www.blok.hr/hr/muzej-susjedstva-tresnjevka/sanisint-fragmenti-kreativnog-svemira-saniboja-zugica-tresnjevacnog-glazbenika-i-elektronicara>
14. stambene zgrade. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 21. kolovoza 2025. s adrese <https://www.enciklopedija.hr/clanak/stambene-zgrade>
15. Stvarno korištenje površina Grada Zagreba 2020. (2021) *Grad Zagreb*. Pristupljeno 18. kolovoza 2025. s adrese https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/sektor%20za%20strategijske%20informacije%20i%20istra%C5%BEivanja/SKZ_2020_Gradske%20%C4%8Detvrti.pdf

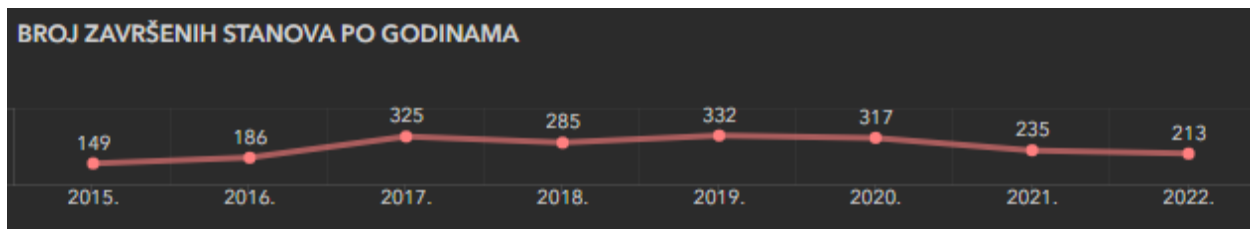
8. Prilozi

Slika 11. Napuštena kućica nasuprot višestambene zgrade (Autorska fotografija, 16. lipnja 2025.)

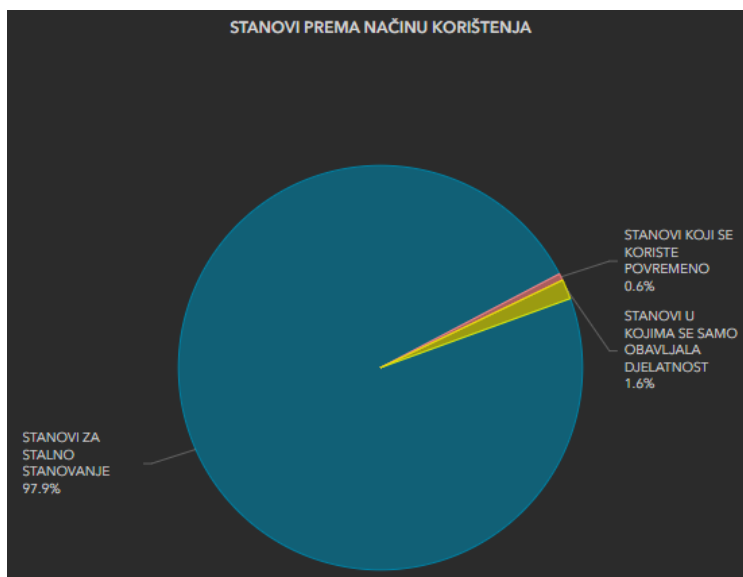
Slika 12. Broj završenih zgrada po godinama unutar četvrti Trešnjevka-Sjever. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

Slika 13. Broj završenih stanova po godinama Trešnjevka-Sjever. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

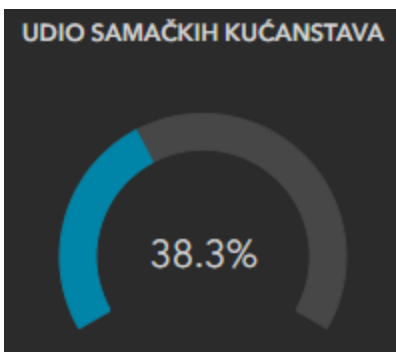
Slika 14. Rušenje kuće u Nehajskoj (Autorska fotografija, 26. listopada, 2024.)

Slika 15. Stanovi prema načinu korištenja unutar četvrti Trešnjevka-Sjever. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

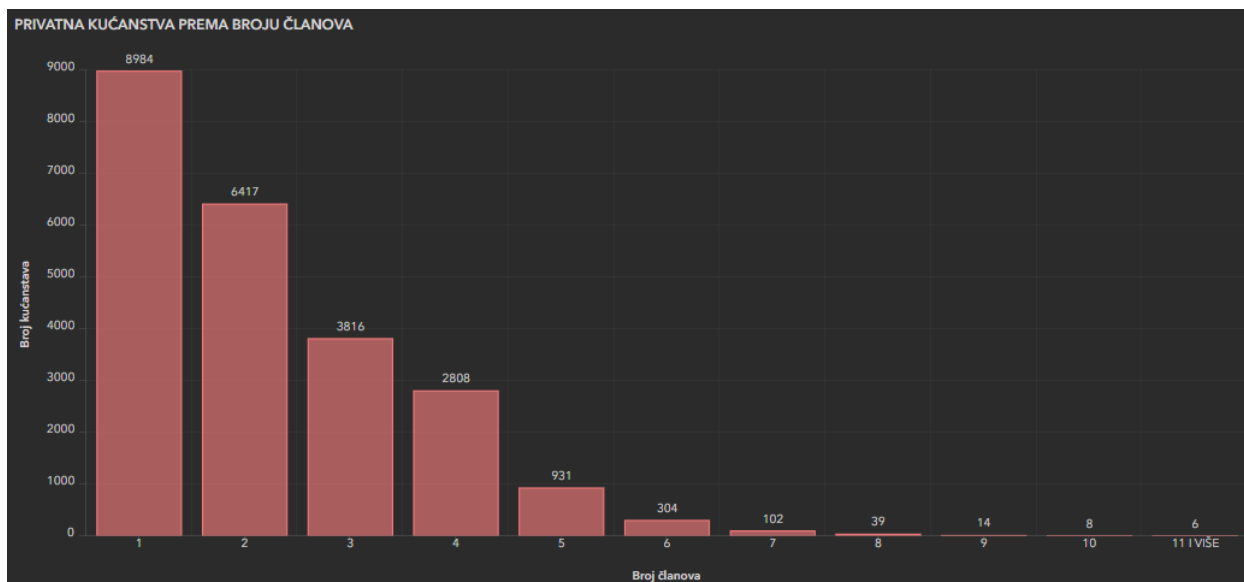
Slika 16. Prizemnica u Čapljinjskoj ulici (Autorska fotografija, 16. svibnja 2024.)

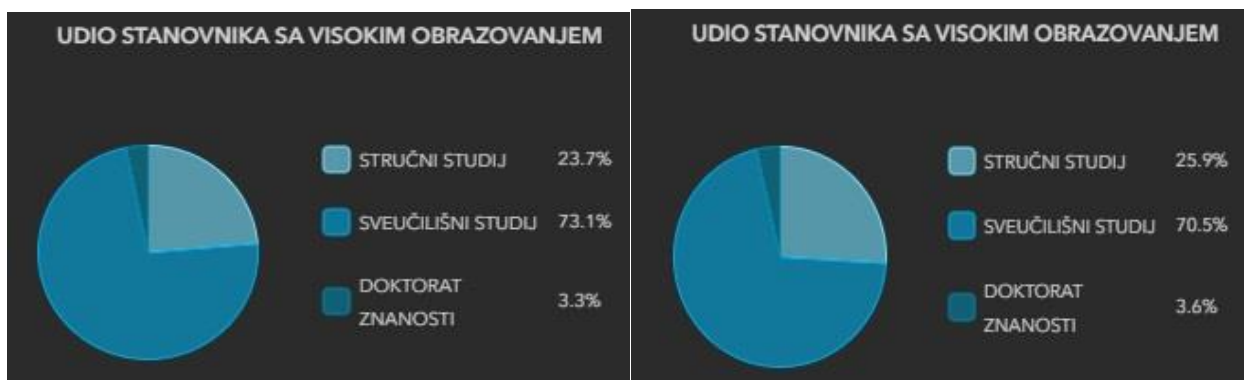
Slika 17. Udio samačkih kućanstava unutar četvrti Trešnjevka-Sjever. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

Slika 18. Kućica s dvorištem u Nehajskoj ulici (Autorska fotografija, 9. listopada 2024.)

Slika 19. Privatna kućanstva prema broju članova unutar četvrti Trešnjevka-Sjever. *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

Slike 20 i 21. Udio stanovnika sa visokim obrazovanjem unutar četvrti Trešnjevka-Sjever (*lijevo*) i na razini Grada Zagreba (*desno*). *Statistički atlas gradskih četvrti Grada Zagreba.* Pristupljeno 16. kolovoza 2025. s adrese <https://zagreb.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=73e33727fad74298a9df9859a2331cd6>

Pismo namjere

Poštovani,

Obraćam vam se u ime tvrtke Adria Legacy d.o.o., koja se bavi posredovanjem u prometu nekretnina.

Nedavno smo istražili područje na kojem se nalazi nekretnina na adresi Dobojska ulica na Trešnjevci te primijetili da postoji potencijal za razvoj stambenih jedinica. Nakon uvida u katastarske podatke, primijetili smo da se vaše ime pojavljuje kao mogući vlasnik navedene lokacije.

Zanima nas mogućnost kupnje vašeg udjela na spomenutoj lokaciji te suradnja na razvoju projekta stambenih jedinica. Naša tvrtka surađuje s raznim investitorima zainteresiranim za ovakve projekte te smo uvjereni da bismo mogli pružiti atraktivne ponude i fleksibilne opcije suradnje.

Imajući u vidu našu stručnost, iskustvo te resurse koje imamo na raspolaganju, uvjereni smo da bismo mogli uspješno realizirati ovaj projekt u vašem interesu.

Molimo vas da nas kontaktirate kako bismo razmotrili detalje suradnje i ponudili vam sve potrebne informacije.

S poštovanjem,
Mario Macan
Direktor, Adria Legacy d.o.o.

Trgij.hr vaš siguran partner u upravljanju nekretninama
E-mail: info@trgij.hr
Telefon: 095/ 393-5907

Slika 22. Pismo namjere (23. srpnja 2024.)

Slika 23. Stihijna gradnja u Počiteljskoj ulici (Autorska fotografija, 25. rujna 2024.)

Slika 24. Očuvana jednostambena kuća u Susedgradskoj ulici (Autorska fotografija, 2. rujna 2025.)